

Anmeldelser

Guy Standing

Basic Income: And How We Can Make It Happen.

2017, A Pelican Introduction, Penguin, Random House. UK., 320 s.

ISBN 978-0-141-98548-0

Den britiske arbejdsmarkedsøkonom og professor i udviklingspolitik Guy Standing (GS), der de seneste år er blevet verdenskendt for sine bøger om prekariatet som en ny, farlig klasse i den moderne kapitalisme (*The Precariat. The New Dangerous Class*, 2011), har udgivet en ny bog om "basic income" (basisindkomst, borgerløn). Han har i sine hidtidige bøger om international arbejdsmarkedspolitik analyseret borgerlønsideen som en mulig løsning på de grundlæggende problemer i det moderne arbejdsmarked. Nu har han i en ny bog opsummeret og videreudviklet sine tanker om borgerløn.

Bogen består af 12 kapitler, som falder i fire dele. I første del gives en værdimæssig, filosofisk (social retfærdighed, frihed, social sikkerhed) og mere pragmatisk økonomisk begrundelse for borgerløn (kap. 1-5). I anden del gennemgås de almindelige indvendinger imod borgerløn, om det er økonomisk realistisk samt forskellige alternativer til borgerløn (kap. 6,7 og 9). I tredje del fremlægges og diskuteres den betydning, en borgerløn vil have for omdefinering af arbejdsbegrebet og erfaringerne fra de forskellige borgerløns eksperimenter, man har set både i udviklingslande og i højtudviklede samfund (kap. 8,10 og 11). Bogen afsluttes med en diskussion af de politiske udfordringer, man står overfor, hvis borgerløns spørgsmålet skal opnå et endeligt politisk gennembrud.

Nogle af de væsentlige årsager til at borgerløns spørgsmålet internationalt set er kommet højt på den politiske dagsorden, er prekariseringen af arbejdsstyrken samt udsigten til en mulig teknologisk arbejdsløshed i forbindelse med automatisering. Derfor vil det undre nogle, at GS ikke vier disse emner særlig stor opmærksomhed i bogen. Men det skyldes, at for GS skal disse faktorer kun ses som pragmatiske politisk-økonomiske begrundelser for borgerløn. Han starter sin bog et andet sted, nemlig med at komme med de etisk-moralske begrundelser for borgerløn. Hvorfor bør et samfund have en borgerlønsordning som sit værdimæssige grundlag?

Grundlæggende er borgerløn for GS et udtryk for en social retfærdighed. Det betyder, at mennesker har ret til et garanteret eksistensminimum, der er universel, individuel, ubetinget og tilstrækkelig. GS ser det som "a social dividend paid from the collective wealth of society created and maintained by our ancestors and as a shared return on commons and natural resources that belong to all." (s. 27). Argumentet er, at hvis man accepterer privat arv i samfundet, må man også acceptere princippet om en social, kollektiv arv (s. 31).

Det andet fundamentale værdimæssige argument for borgerløn er, at det skaber frihed, både i forhold til markedet, staten og i familierelationer. Og det er ikke alene en negativ frihed, som liberale især hylder, men også en positiv frihed. GS knytter an til den republikanske frihedsforståelse. Frihed betyder ikke dominans, vi er frie, fordi vi politisk kan handle sammen. (s. 59).

Det sidste værdimæssige argument GS giver for en borgerlønsordning er, at det vil reducere fattigdommen, ligheden og usikkerheden. Han gør dog samtidig opmærksom på, at man godt

kan tænke dårligt implementerede former for borgerløn, der vil føre til værre tilstande end det nuværende system (s. 73). Derfor tager han også afstand fra de højre-libertære borgerlønsmodeller, som man blandt andet har set fremsat i USA (Charles Murray), hvor man samtidig med en borgerlønsordning forestiller sig en reduktion af en række velfærdsstatslige serviceinstitutioner. Desuden gør han flere steder opmærksom på, at borgerløn for ham ikke betyder, at man fjerner alle andre tilskud (s. 21, 83).

Udover disse grundlæggende legitimeringer af borgerløn opregner GS en række økonomiske argumenter for en borgerløn. Men det er vigtigt at understrege, at de argumenter kun er sekundære. En borgerløn vil kunne betyde en mere bæredygtig vækst, stabilisere de økonomiske konjunkturcykler og beskytte imod en eventuel teknologisk arbejdsløshed. Det er bemærkelsesværdigt, så lidt GS lægger vægt på det ellers meget brugte automatiseringsargument for borgerløn. På klassisk økonomi siger han, at der ikke findes en bestemt mængde arbejde (s. 105).

Bogens største styrke er GS's detaljerede analyse af de standardindvendinger, der er blevet rettet imod ideen om borgerløn samt hans analyse af de alternativer, der findes til en borgerlønsordning. Her trækker GS på sin enorme viden og erfaringer som arbejdsmarkedsøkonom i ILO i mange år. Punkt for punkt argumenterer han imod standardindvendinger imod borgerløn (at borgerløn er urealistisk økonomisk, at den vil afmontere velfærdsstaten, at det er dumt at give folk penge for ingenting og både til rige og fattige m.m.). Samtidig laver han en klar sammenligning af en borgerlønsordning set i forhold til flere alternativer (behovs-prøvning, jobgaranti, workfare, skattefradragmodeller og negativ indkomstskat), hvor han opstiller en række vurderingskriterier (social sikkerhed, paternalisme, rettigheder, økologisk belastning). Her vinder borgerlønsmodellen klart, fordi den bl.a. forbedrer sikkerheden for den mindst sikre gruppe i samfundet og ikke pålægger denne gruppe strengere krav end den mest frie gruppe

i samfundet. GS stiller en negativ indkomstskat op som en alternativ model til borgerløn (s. 211-12.). Udformet på en særlig måde kan den imidlertid også ses som en mulig teknisk model for realisering af en borgerløn.

GS har en meget afbalanceret vurdering af de igangværende og planlagte borgerløns eksperimenter forskellige steder i verden. Eksperimenterne kan ikke teste, om borgerløn er en god politik, men kun teste nogle adfærdsmæssige påstande/modpåstande og derved måske være med til at nedbryde nogle tabuer overfor borgerløn. Men de kan ikke teste gyldigheden af den fundamentale retfærdiggørelse af borgerløn (social retfærdighed, frihed og økonomisk tryghed) (s. 276-77).

Guy Standings konklusion er, at den primære blokering for at få gennemført en borgerlønsordning hverken er økonomisk eller filosofisk, men politisk. De fleste politiske partier er bundet til industrisamfundets interessestrukturer. Alligevel er tilslutningen til borgerlønstanken i befolkningerne større end nogensinde før. Tiden er kommet. "Nothing is more powerful than an idea whose time has come", som Victor Hugo sagde. Et centralt spørgsmål i den forbindelse er, hvordan og hvor hurtigt man kan få ændret arbejdsbegrebet i vores højtudviklede samfund, så det uformelle arbejde (work) langsomt kan opnå anerkendelse i forhold til lønarbejdet (labour).

Konkret foreslår GS, at man går meget pragmatisk og evolutionært frem med små skridt, at man starter med at indfase en relativ lav borgerløn i det bestående overførselsindkomssystem måske for udvalgte grupper, samtidig med at man langsomt påbegynder opbygningen af et helt andet indkomstfordelingssystem, bestående af en ny statslig investeringsfond, der kan begynde at uddele sociale dividender til alle borgere. Det bliver en meget vanskelig politisk opgave, der kræver politisk styrke. Her kunne man have ønsket, at GS var gået dybere ind i en politisk interesseanalyse af de politiske og administrative vanskeligheder, en borgerlønsreform vil stå overfor, specielt i de mest velorganiserede

velfærdsstater. Indirekte synes GS at erkende disse vanskeligheder, fordi han siger, at det paradoksalt nok måske vil vise sig lettere at introducere en borgerløn i et udviklingsland end i et rigt samfund, fordi transaktionsomkostningerne her vil være mindre (s. 246).

Guy Standing har med sine bøger om prekariatet og den nye borgerlønsbog markeret sig som en særegen forsker. I hans videnskabelige forståelsesramme hænger empiri, teorier, værdier og handlinger sammen. Han er solidt funderet i omfattende empiriske studier af moderne arbejdsforhold på globalt plan. Dertil kommer, at han formår at sætte sine beskrivelser og forklaringer ind i et langt historisk perspektiv, samtidig med at han klart gør rede for sin grundlæggende værdiorientering og er i stand til at udmønte det i en borgerløns politik.

Hans nye borgerlønsbog vil uden tvivl i de kommende år blive et af de internationale standardværker om borgerløn sammen med Philippe Van Parijs og Yannick Vanderborghts nye bog: "Basic Income. A Radical Proposal For a Free Society and a Sane Economy" (Harvard University Press 2017).

Anmeldt af **Erik Christensen**, tidl. lektor i samfundsfag på Aalborg Universitet.
E-mail: erikchri7@gmail.com